

MİRASA (1) UYGULANACAK HUKUKA DAİR SÖZLEŞME (2)

Tercüme (*): Yrd. Doç. Dr. Feriha Bilge TANRIBİLİR (**)

Bu sözleşmeyi imzalayan Devletler,

Miras bırakanın mallarının intikalinde uygulanacak hukuka ilişkin ortak hükümleri tesis etmek arzusuyla,

Bir Sözleşme akdetmeyi kararlaştırmışlar ve aşağıdaki hükümlerde mutabık kalmışlardır.

BÖLÜM I – SÖZLEŞMENİN DÜZENLEME ALANI

Madde 1

1 Bu Sözleşme, mirasa uygulanacak hukuku belirlemektedir.

2 İşbu Sözleşme, aşağıdaki hususlarda uygulanmaz:

- a ölüme bağlı tasarrufların şekli;
- b ölüme bağlı tasarruflarda bulunma ehliyeti;

(*) Tercüme yapılarak yakın ilgisini ve yardımlarını esirgemeyen değerli meslekdaşım Yrd. Doç. Dr. Mehmet İstemi'ye teşekkürü borç bilirim.

(**) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Hususi Hukuku öğretim üyesi.

- (1) Sözleşmenin İngilizce metninde "*succession to the estates of deceased persons*", Fransızca metninde "*succession à cause de mort*" olarak geçen "ölen kişilerin mallarının intikali" veya "ölüm sebebine dayanan intikal" ifadeleri Türkçeye "miras" olarak çevrilmiştir. Sözleşmeye göre miras ifadesi, kanuni miras ve ölüme bağlı tasarruflar yoluyla intikali kapsamaktadır.
- (2) Sözleşme hakkında bilgi için bkz. Tanrıbilir, F.B.: Mirasa Uygulanacak Hukuka İlişkin Lahey Sözleşmesi, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armağan, MHB, Yıl 17-18(1997-1998), S. 1-2, s. 429-463.

- c mal rejimine ilişkin konular;
- d mülkiyet hakkı, birlikte mülkiyette sağ kalanın hakkı (3), emeklilik ödemeleri, sigorta sözleşmeleri veya benzer mahiyetteki sözleşmeler gibi mirastan başka bir yolla intikal eden veya husule gelen değerler yahut menfaatler.

Madde 2

Sözleşme, uygulanacak hukuk âkit olmayan bir devlete ait olsa bile, uygulanır.

BÖLÜM II – UYGULANACAK HUKUK

Madde 3

1 Miras, miras bırakanın, vatandaşı olmak şartıyla, ölümü anında mutad meskeninin bulunduğu Devlet hukukuna tabidir

2 Miras bırakanın ölümü anında mutad meskeninin bulunduğu Devlet hukuku meskun olma halinin ölümden itibaren geriye doğru en az beş yıl sürmesi halinde, başkaca şart aranmaksızın, mirasa uygulanır. Bununla beraber, istisnai hallerde, kişi ölüm tarihinde vatandaşı olduğu devlet ile açıkça daha yakın ilişkiliyse, bu Devlet hukuku uygulanır.

3 Diğer hallerde miras, miras bırakan başka bir devletle daha yakın ilişki içinde olmadıkça, ki bu halde anılan devlet hukuku uygulanır, miras bırakanın ölümü tarihindeki milli hukukuna tabidir.

Madde 4

3. Maddeye göre belirlenen hukuk Sözleşmeye taraf olmayan bir Devletin hukuku ise ve bu devletin kanunlar ihtilâfi kurallarıyla mirasın bir kısmına veya tamamına Sözleşmeye taraf olmayan başka bir Devletin hukuku yetkili kılınmışsa sonuncu devletin hukuku uygulanır.

(3) Kavram için bkz. Tanrıbilir, s. 435, dpn. 19.

Madde 5

1 Kişi, terekesinin tamamının intikaline uygulanacak belli bir Devletin hukukunu seçebilir. Bu seçimin geçerliliği kişinin seçim veya ölüm tarihinde bu devletin vatandaşı olması veya mutad meskeninin bu devlette bulunmasına bağlıdır.

2 Bu seçim, ölüme bağlı tasarrufların şekli şartlarına uygun olarak ifade edilmiş olmalıdır. Seçimin maddi geçerliliği ve varlığı, seçim hukukuna tabidir. Bu hukuka göre seçim geçersiz ise mirasın tabi olduğu hukuk 3. maddeye göre belirlenir.

3 İlgilinin böyle bir seçimden rücuu, ölüme bağlı tasarruflardan rucua uygulanan usule tabidir.

4 Bu maddeye göre seçilen hukukun, miras bırakan ister vasiyetname bırakmadan ister terekesinin bir kısmı veya tamamı için vasiyetname bırakarak ölsün, miras bırakan aksini açıkça belirtmedikçe, terekenin tamamını idare ettiği kabul edilmektedir.

Madde 6

Kişi, terekesindeki belirli malların intikalini idare etmek üzere bir veya birden fazla Devletin hukukunu seçebilir. Bununla beraber, böyle bir seçim, 3. maddeye veya 5. maddenin 1. paragrafına göre yetkili olan hukukun emredici hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz.

Madde 7

1 6. madde saklı kalmak üzere, 3. madde ile 5. maddenin 1. paragrafına göre uygulanacak olan hukuk, mallar nerede bulunursa bulunsun, terekenin tamamını idare eder.

2 Bu hukuk,

- a mirasçılarının ve kendisine taşınmaz veya taşınır mal vasiyet edilen musalehlerin belirlenmesine, bu kişilerin hisselerinin tespiti ve miras bırakan tarafından mirasçılara getirilen mükellefiyetler ile miras bırakanın yakınları lehine

- tereke dışında mahkeme veya bir diğer makam kararıyla dahil edilen ölüm sebebiyle doğan diğer miras haklarına;
- b** mirastan ıskat ve mahrumiyete;
 - c** mirasçılarının ve kendilerine taşınır veya taşınmaz mal vasiyet edilenlerin hisseleri tespit edilirken hediyeler, çeyizler veya vasiyetle bırakılan şeylerin tenkisi veya iadesine dair bir borcuna;
 - d** tasarruf nisabı, mahfuz hisse ve diğer ölüme bağlı tasarruflara getirilen sınırlamalara;
 - e** vasiyetnamenin maddi geçerliliğine uygulanır.

3 2. paragraf, bu Sözleşme uyarınca yetkili olan hukukun, âkit olmayan bir devlette, bu devletin miras hukukuna ilişkin olarak kabul edilen diğer meselelerde uygulanmasına engel olmaz.

BÖLÜM III - MİRAS SÖZLEŞMELERİ

Madde 8

Bu bölümde düzenlenen miras sözleşmesinden kasıt, yazılı olarak yapılan veya karşılıklı vasiyetnameler neticesinde oluşan ve tarafların bir ya da birden fazlasına gelecekteki mal ya da malları üzerindeki haklarını kuran, değiştiren veya sona erdiren, ivazlı ya da ivazsız sözleşmedir.

Madde 9

1 Sözleşme, sadece bir tarafın malvarlığı için akdedildiğinde, maddi geçerliliği, hükümleri ve onu sona erdiren haller, eğer bu kişi sözleşme tarihinde ölmüş olsaydı, mirasına uygulanacak olan 3. madde ve 5. maddenin 1. paragrafında gösterilen hukuka göre belirlenir.

2 Sözleşmenin bu hukuka göre geçersiz olması halinde dahi, miras bırakanın ölümü anındaki 3. madde veya 5. maddenin 1. parag-

rafında gösterilen hukuka göre geçerliyse sözleşme geçerlidir. Aynı hukuk, sözleşmenin hükümleri ve sözleşmenin sona ermesine yol açan halleri de düzenler.

Madde 10

1 Sözleşme birden fazla kişinin terekesini kapsadığında, âkitle-
rin her bir sözleşme tarihinde ölmüş olsalardı bu kişilerin 3. mad-
de veya 5. maddenin 1. paragrafı uyarınca miraslarına uygulan-
cak olan hukuklara göre sözleşmenin geçerli olması şartıyla, söz-
leşme maddi bakımdan geçerli olacaktır.

2 Sözleşmenin hükümleri ve onu sona erdiren hallerde bu hu-
kuklar tarafından belirlenir.

Madde 11

Âkitler, sözleşmenin maddi geçerliliği, hükümleri ve onu sona
erdiren haller ilişkin olarak, gelecekteki malları düzenlenen kişi
veya kişilerden birinin sözleşmenin yapıldığı andaki mutad meske-
ninin bulunduğu veya vatandaşı olduğu devletin hukukunun açık-
ça seçilmesi hususunda anlaşabilirler.

Madde 12

1 9, 10 veya 11. maddelere göre yetkili olan hukuka göre maddi
geçerliliğe sahip olan miras sözleşmesinin 3. maddesi veya 5. mad-
desinin 1. paragrafı uyarınca yetkili olan hukuka göre geçersiz ol-
duğu ileri sürülemez.

2 Bununla beraber, 9, 10 veya 11. maddeye göre yetkili olan hu-
kukun uygulanması, 3. madde veya 5. maddenin 1. paragrafı uya-
rınca mirasta yetkili olan hukuka göre sözleşmenin tarafı olmayan
herhangi bir kişinin tereke üzerinde iptal edilemez bir menfaate
veya muris tarafından mahrum edilemeyeceği başka bir hakka sa-
hip olmasını engellemeyecektir.

BÖLÜM IV - GENEL HÜKÜMLER

Madde 13

Mirasları farklı hukuklara tabi iki veya daha fazla kişinin kimin daha önce öldüğünün teşbit edilemediği şartlarda ölmesi ve bu hukukların belirtilen hal için farklı hükümler getirmesi veya hiçbir düzenleme getirmemesi durumunda ölenlerin hiç biri bir diğerinin veya diğerlerinin mirasçısı olamayacaktır.

Madde 14

1 Bir ölüme bağlı tasarrufla trust kurulduğunda Sözleşmeye göre mirasa uygulanacak hukuk, trust'a başka bir hukukun uygulanmasına engel olmaz. Aynı şekilde trust'ın tabi olduğu hukuk da Sözleşmeye göre mirasın tabi olduğu hukukun uygulanmasına engel olmaz.

2 Aynı hükümler, kıyasen, ölüme bağlı tasarruflarla kurulan vakıflar ve benzer müesseseler hakkında da uygulanır.

Madde 15

Sözleşmeye göre yetkili olan kanun, belirli taşınmazların, işletmelerin veya diğer özel kategorideki malların buldukları devletin ekonomik, aile veya sosyal mülahazaları bu tür malları özel bir miras rejimine tabi tutan hükümlerinin uygulanmasını etkilemez.

Madde 16

Sözleşme uyarınca uygulanacak kanuna göre mirasçı veya kendisine ölüme bağlı tasarrufla taşınır veya taşınmaz mal bırakılan musalehlerin bulunmaması ve bu kanuna göre mirasçı olabilecek gerçek bir kişinin olmaması halinde Devletin veya bu Devletin göstereceği bir kişinin kendi ülkesinde bulunan mallara sahip olmasını anılan kanun engellemez.

Madde17

4. madde saklı kalmak üzere, bu Sözleşmede hukuk, bir Devletin kanunlar ihtilâfi kuralları dışında yürürlükte bulunan hukuku anlamına gelmektedir.

Madde 18

Sözleşmeye göre yetkili olan kanunun uygulanması, sadece uygulandığı yerin kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde reddedilebilir.

Madde 19

1 Her biri kendi hukuk sistemine veya kendi miras hukuku kurallarına sahip iki veya daha çok bölgeden oluşan bir devlet söz konusu olduğunda Sözleşme uyarınca uygulanacak hukuk bu madde hükümlerine göre belirlenir.

2 Böyle bir Devlette yürürlükte olan kurallar, bu maddede belirtilen halde, iki veya daha çok bölge hukukları arasında hangi bölgenin hukukunun uygulanacağını belirtmişlerse bu bölgenin hukuku uygulanır. Bu gibi kuralların bulunmaması halinde bu maddenin aşağıdaki hükümleri uygulanır.

3 Bu Sözleşmede bir yollama yapıldığında veya bu Sözleşmeye uygun olarak miras bırakan tarafından bir seçim yapıldığında,

- a miras bırakanın ölümü veya hukuk seçimi anında mutad meskeninin bulunduğu devletin kanunu, miras bırakanın anılan tarihte mutad meskeninin bulunduğu bölgenin kanunu anlamındadır.
- b miras bırakanın ölümü veya hukuk seçimi tarihindeki milli hukuku, anılan tarihte mutad meskeninin bulunduğu bölgenin kanunu, mutad meskeninin bulunmaması halinde ise miras bırakanın en sıkı ilişki içinde bulunduğu bölgenin hukuku anlamındadır.

4 Bu Sözleşmede en yakın ilişkili Devlet hukukuna yapılan herhangi bir atıf miras bırakanın en yakın ilişkisinin bulunduğu bölgenin hukuku olarak anlaşılmalıdır.

5 6. madde saklı kalmak üzere, miras bırakan bu Sözleşmeye uygun olarak bir Devletin bir bölgesinin hukukunu seçmişse ve şayet ölümü veya seçimi anında bu Devletin

- a vatandaşlığına sahipse bu seçim, sadece burada bu anda mutad meskeninin bulunması veya böyle bir mutad meskeninin bulunmaması durumunda bu bölge ile sıkı bir ilişkisinin olması halinde, geçerlidir;
- b vatandaşı değilse seçim, sadece bu bölgede mutad mesken sahibiyse veya bu bölgede mutad meskeni bulunmuyor fakat miras bırakan bu bölgede bir süre mutad mesken sahibi olmuşsa ve anılan Devlette oturuyor idiyse, geçerlidir.

6 Şayet miras bırakan 6. maddeye göre belli mallar hakkında bir Devletin bir bölgesinin hukukunu seçmişse, aksini belirtmediği sürece, hukuk seçimi, her bir mal için malın bulunduğu bölgenin hukuku anlamında olduğu kabul edilir.

7 3. maddenin 2. paragrafında öngörülen ikamet süresinden miras bırakanın ölümünden itibaren geriye doğru beş yıl boyunca o devlette ikamet etmiş olması anlaşılır ki murisin bu süre içinde o devletin şu veya bu bölgesinde ikamet etmiş olmasının önemi yoktur. Süre sona erdiği ve miras bırakan da bu süre içinde o Devlette mutad mesken sahibi olduğu halde, bu Devletin belli bir bölgesinde mutad meskeni bulunmuyorsa, yetkili hukuk bu süre içinde, anılan Devletin başka bir bölgesiyle daha yakın ilişkili olmadıkça, miras bırakanın son oturduğu bölgenin hukukudur, ki bu halde sonuncu bölgenin hukuku uygulanır.

Madde 20

Bu Sözleşmeye göre yetkili hukuk belirlenirken, farklı kategorideki miras bırakanların mirasına uygulanacak iki veya daha fazla

hukuk sistemine sahip bir devletin hukukuna yapılan yollama, bu Devletin yürürlükteki kuralları tarafından belirlenen hukuk sistemine yapılmış olarak anlaşılacaktır. Bu tür kuralların bulunmaması halinde, yollamanın miras bırakanın en yakın ilişkili olduğu hukuk sistemine yapıldığı kabul edilecektir.

Madde 21

Mirasa uygulanmak üzere farklı hukuk sistemleri veya hukuk kuralları olan bir âkit Devlet sadece böyle farklı sistemlerin veya hukuk kuralları arasındaki ihtilâflara Sözleşme kurallarını uygulamakla yükümlü değildir.

Madde 22

1 Sözleşme, bir âkit Devlette bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra ölen kişilerin mirası hakkında uygulanır.

2 Bir Devlette Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önceki bir tarihte miras bırakan mirasına uygulanacak hukuku belirlemişse, bu belirleme 5. maddeye uygun olmak şartı ile, geçerli olarak kabul edilir.

3 Bir Devlette Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önceki bir tarihte, miras sözleşmesinin tarafları sözleşmelerine uygulanacak hukuku belirledikleri takdirde, bu seçim 11. maddeye uygun olmak şartı ile geçerli olacaktır.

Madde 23

1 Sözleşme, âkit devletlerin taraf oldukları veya olacakları ve Sözleşmenin düzenlediği konulara ilişkin hükümler içeren diğer uluslararası sözleşmeleri, böyle sözleşmelere taraf devletlerce aksine bir kayıt konmadıkça, etkilemez.

2 Bu maddenin 1. paragrafı, ilgili Devletler arasında bölgesel veya diğer mahiyetteki bağlara dayanan yeknesak kanunlar hakkında da geçerlidir.

Madde 24

1 Bir Devlet imza, onay, kabul, tasvip veya katılma anında aşağıdaki çekinceleri koyabilir -

- a 8. maddede düzenlenen miras sözleşmelerine Sözleşmenin uygulanmayacağını ve böylece seçim bir ölüme bağlı tasarruf için gerekli şartlara uygun olarak yapılmış bir beyanla açıklanmamışsa 5. maddeye göre yapılan seçimin tanınmayacağını,
- b 4. maddenin uygulanmayacağını,
- c ölümü tarihinde hukuku seçilen Devletin artık ne vatandaş olan ne burada mutad meskeni bulunan fakat bu anda çekinceyi koyan Devletin vatandaşı olan ve burada mutad meskeni bulunan bir kişi tarafından 5. maddeye göre yapılan seçimin tanınmayacağını,
- d aşağıdaki şartların tümünün varlığı halinde 5. maddeye göre yapılan seçimin tanınmayacağını:
 - 5. maddeye göre geçerli bir seçim yapılmamış olsa idi çekince koyan devletin hukuku 3. maddeye göre uygulanacak hukuk olacak idiyse,
 - 5. maddeye göre belirlenen hukukun uygulanması, bu çekinceyi koyan devlet hukukunun emredici hükümlerine göre eş ve çocuğu hak sahibi kılan bir aile veya miras hükmünden miras bırakanın eşini veya çocuğunu mahrum etmesi,
 - eşin veya çocuğun bu Devletin vatandaşı olması veya burada mutad meskeninin bulunması.

2 Bunların dışında başka çekince konulması mümkün değildir.

3 Bir Âkit Devlet koyduğu çekinceyi her zaman geri alabilir; çekince, geri almanın ihbarından sonraki üçüncü ayın bitimini izleyen ayın ilk gününde etkisini yitirir.

BÖLÜM V - SON HÜKÜMLER

Madde 25

1 Sözleşme Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansının onaltıncı dönem toplantısı sırasında üyesi olan Devletlerin imzasına açıktır.

2 Sözleşme onaylandıktan, katılmadan veya tasvip edildikten sonra onay, kabul veya tasvip belgesi Sözleşmenin tevdi makamı olan Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir.

Madde 26

1 Diğer herhangi bir Devlet Sözleşmeye 28. maddenin 1. paragrafı uyarınca yürürlüğe girmesinden sonra katılabilir.

2 Katılma belgesi, tevdi makamına tevdi edilmelidir.

Madde 27

1 Bir Devlet, Sözleşmenin düzenlediği meselelere ilişkin farklı hukuk sistemleini uygulayan iki veya daha fazla bölgeye sahipse, imza, onay, kabul, tasvip veya katılma sırasında iş bu Sözleşmenin bölgelerinin tümüne veya sadece birine yahut birden fazlasına teşmil olunacağını beyan edebilir ve yeni bir beyanda bulunarak öncesini her zaman değiştirebilir.

2 Böyle bir beyan tevdi makamına bildirilmeli ve Sözleşmenin uygulanacağı bölgeler açıkça belirtilmelidir.

3 Eğer bir Devlet bu madde uyarınca beyanda bulunmazsa, Sözleşme bu Devletin bütün bölgelerinde uygulanır.

Madde 28

1 Sözleşme, 25. maddede öngörülen onay, kabul veya tasvip belgesinin üçüncüsünün tevdiinden itibaren üçüncü ayın bitimini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girecektir.

2 Daha sonra, Sözleşme

- a sonradan onaylayan, kabul eden veya tasvip eden her Devlet için, onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü;
- b 27. maddeye uygun olarak Sözleşmenin teşmil olunduğu bölgeler için, anılan maddede öngörülen tebliği izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü

yürürlüğe girecektir.

Madde 29

Bu Sözleşmeyi değiştiren belgenin yürürlüğe girmesinden sonra bir Devlet sadece Sözleşmenin değiştirilmiş şekline taraf olabilir.

Madde 30

1 Bu Sözleşmeye taraf olan bir Devlet, onu veya sadece Sözleşmenin III. Bölüm'ünü, tevdi makamına yazılı bildirimde bulunmak suretiyle feshedebilir.

2 Fesih, tevdi makamı tarafından yazılı bildirim alınmasından sonra üçüncü ayın bitimini izleyen ayın ilk günühüküm ifade eder. Bildirimde feshin yürürlüğe girebilmesi için daha uzun bir süre açıkça belirtilmişse fesih tevdi makamı tarafından belgenin alınmasından sonra belirtilen sürenin sona ermesi üzerine ifade eder.

Madde 31

Tevdi makamı Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansına üye olan Devletler ile 26. Maddeye uygun olarak katılan Devletlere aşağıdaki hususları tebliğ edecektir,

- a 25 ve 26. maddelerde belirtilen imzaları ve onayları, ka-bulleri, tasvipleri ve katılmaları;
- b 28. maddeye göre Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihi;
- c 27. maddede belirtilen beyanları;
- d 24. maddede belirtilen çekinceleri ve çekincelerin geri alınmasını;
- e 30. maddede belirtilen fesihleri.

Bunu teyiden, usulüne uygun şekilde yetkili kılınmış aşağıdaki imza sahipleri bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

İngilizce ve Fransızca dillerindeki her iki metin de aynı şekilde geçerli olmak ve Hollanda Krallığı Hükümeti arşivlerine tevdi edilmek ve aslına uygunluğu onaylı bir örneği, diplomatik kanalla, Onaltıncı Dönem toplantısı sırasında Lahey Milletlerarası Özel Hukuk Konferansı üyesi Devletlerin herbirine verilmek üzere bir tek nüsha olarak _____ günü ____ 19__'da Lahey'de düzenlenmiştir.

**CONVENTION ON THE LAW APPLICABLE TO
SUCCESSION TO THE ESTATES OF
DECEASED PERSONS (4)**

The States signatory to this Convention,

Desiring to establish common provisions concerning the law applicable to succession to the estates of deceased persons,

Have resolved to conclude a Convention for this purpose and have agreed upon the following provisions -

CHAPTER I - SCOPE OF THE CONVENTION

Article 1

1 This Convention determines the law applicable to succession to the estates of deceased persons.

2 The Convention does not apply to

- a the form of dispositions of property upon death;
- b capacity to dispose of property upon death;
- c issues pertaining to matrimonial property;
- d property rights, interests or assets created or transferred otherwise than by succession, such as in joint ownership with right of survival, pension plans, insurance contracts, or arrangements of a similar nature.

(4) Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. International Legal Materials, Vol. 28 (1989), S. 1, s. 148-154.

Article 2

The Convention applies even if the applicable law is that of a non-Contracting State.

CHAPTER II - APPLICABLE LAW

Article 3

1 Succession is governed by the law of the State in which the deceased at the time of his death was habitually resident, if he was then a national of that State.

2 Succession is also governed by the law of the State in which the deceased at the time of his death was habitually resident if he had been resident there for a period of no less than five years immediately preceding his death. However, in exceptional circumstances, if at the time of his death he was manifestly more closely connected with the State of which he was then a national, the law of that State applies.

3 In other cases succession is governed by the law of the State of which at the time of his death the deceased was a national, unless at that time the deceased was more closely connected with another State, in which case the law of the latter State applies.

Article 4

If the law applicable according to Article 3 is that of a non-Contracting State, and if the choice of law rules of that State designate, with respect to the whole or part of the succession, the law of another non-Contracting State which would apply its own law, the law of the latter State applies.

Article 5

1 A person may designate the law of a particular State to govern the succession to the whole of his estate. The designation will be effective only if at the time of the designation or of his death such person was a national of that State or had his habitual residence there.

2 This designation shall be expressed in a statement made in accordance with the formal requirements for dispositions of property upon death. The existence and material validity of the act of designation are governed by the law designated. If under that law the designation is invalid, the law governing the succession is determined under Article 3.

3 The revocation of such a designation by its maker shall comply with the rules as to form applicable to the revocation of dispositions of property upon death.

4 For the purposes of this Article, a designation of the applicable law in the absence of an express contrary provision by the deceased, is to be construed as governing succession to the whole of the estate of the deceased whether he died intestate or wholly or partially testate.

Article 6

A person may designate the law of one or more States to govern the succession to particular assets in his estate. However, any such designation is without prejudice to the application of the mandatory rules of the law applicable, according to Article 3 or Article 5, paragraph 1.

Article 7

1 Subject to Article 6, the applicable law under Articles 3 and 5, paragraph 1, governs the whole of the estate of the deceased wherever the assets are located.

This law governs

- a** the determination of the heirs, devisees and legatees, the respective shares of those persons and the obligations imposed upon them by the deceased, as well as other succession rights arising by reason of death including provision by a court or other authority out of the estate of the deceased in favour of persons close to the deceased:

- b disinheritance and disqualification by conduct;
- c any obligation to restore or account for gifts, advancements or legacies when determining the shares of heirs, devisees or legatees;
- d the disposable part of the estate, indefeasible interests and other restrictions on dispositions of property upon death;
- e the material validity of testamentary dispositions.

3 Paragraph 2 does not preclude the application in a Contracting State of the law applicable under this Convention to other matters which are considered by that State to be governed by the law of succession.

CHAPTER III - AGREEMENTS AS TO SUCCESSION

Article 8

For the purposes of this Chapter an agreement as to succession is an agreement created in writing or resulting from mutual wills which, with or without consideration, creates, varies or terminates rights in the future estate or estates of one or more persons parties to such agreement.

Article 9

1 Where the agreement involves the estate of one person only, its material validity, the effects of the agreement, and the circumstances resulting in the extinction of the effects, are determined by the law which under Article 3 or 5, paragraph 1, would have been applicable to the succession to the estate of that person if that person had died on the date of the agreement.

2 If under that law the agreement is invalid, it is nevertheless valid if it is valid under the law which at the time of death is the law applicable to the succession to the estate of that person according to Article 3 or 5, paragraph 1. The same law then governs

the effects of the agreement and the circumstances resulting in the extinction of the effects.

Article 10

1 Where the agreement involves the estates of more than one person, the agreement is materially valid only if it is so valid under all the laws which, according to Article 3 or 5, paragraph 1, would have governed the succession to the estates of all those persons if each such person had died on the date of the agreement.

2 The effects of the agreement and the circumstances resulting in the extinction of the effects are those recognized by all of those laws.

Article 11

The parties may agree by express designation to subject the agreement; so far as its material validity, the effects of the agreement, and the circumstances resulting in the extinction of the effects are concerned, to the law of a State in which the person or any one of the persons whose future estate is involved has his habitual residence or of which he is a national at the time of the conclusion of the agreement.

Article 12

1 The material validity of an agreement valid under the law applicable according to Article 9, 10 or 11 may not be contested on the ground that the agreement would be invalid under the law applicable according to Article 3 or 5, paragraph 1.

2 However, the application of the law applicable according to Article 9, 10 or 11 shall not affect the rights of anyone not party to the agreement who under the law applicable to the succession by virtue of Article 3 or 5, paragraph 1, has an indefeasible interest in the estate or another right of which he cannot be deprived by the person whose estate is in question.

CHAPTER IV - GENERAL PROVISIONS

Article 13

Where two or more persons whose successions are governed by different laws die in circumstances in which it is uncertain in what order their deaths occurred, and where those laws provide differently for this situation or make no provision at all, none of the deceased persons shall have any succession rights to the other or others.

Article 14

1 Where a trust is created in a disposition of property upon death, the application to the succession of the law determined by the Convention does not preclude the application of another law to the trust. Conversely, the application to a trust of its governing law does not preclude the application to the succession of the law governing succession by virtue of the Convention.

2 The same rules apply by analogy to foundations and corresponding institutions created by dispositions of property upon death.

Article 15

The law applicable under the Convention does not affect the application of any rules of the law of the State where certain immovables, enterprises or other special categories of assets are situated, which rules institute a particular inheritance regime in respect of such assets because of economic, family or social considerations.

Article 16

Where under the law applicable by virtue of the Convention there is no heir, devisee or legatee under a disposition of property upon death, and no physical person is an heir by operation of law, the application of the law so determined does not preclude a State

or an entity appointed thereto by that State from appropriating the assets of the estate that are situated in its territory.

Article 17

In this Convention, and subject to Article 4, law means the law in force in a State other than its choice of law rules.

Article 18

The application of any of the laws determined by the Convention may be refused only where such application would be manifestly incompatible with public policy (*ordre public*).

Article 19

1 For the purposes of identifying the law applicable under this Convention, where a State comprises two or more territorial units, each of which has its own system of law or its own rules of law in respect of succession, the provisions of this Article apply.

2 If there are rules in force in such a State identifying which law among the laws of the two or more units is to apply in any circumstance for which this Article provides, the law of that unit applies. In the absence of such rules the following paragraphs of this Article

3 For the purposes of any reference in this Convention, or any designation by the deceased pursuant to this Convention,

- a the law of the State of the habitual residence of the deceased at the time of designation or of his death means the law of that unit of the State in which at the relevant time the deceased had his habitual residence;
- b the law of the State of the nationality of the deceased at the time of designation or of his death means the law of that unit of the State in which at the relevant time the deceased had his habitual residence, and in the absence of such an habitual residence, the law of the unit with which he had his closest connection.

4 For the purposes of any reference in this Convention, the law of the State of closest connection means the law of that unit of the State with which the deceased was most closely connected.

5 Subject to Article 6, for the purposes of any designation pursuant to this Convention whereby the deceased designates the law of a unit of the State of which at the time of designation or of his death

- a he was a national, that designation is valid only if at some time he had had an habitual residence in, or in the absence of such an habitual residence, a close connection with, that unit;
- b he was not a national, the designation is valid only if he then had his habitual residence in that unit, or, if he was not then habitually resident in that unit but was so resident in that State, he had had an habitual residence in that unit at some time.

6 For the purposes of any designation under Article 6 with regard to particular assets whereby the deceased designates the law of a State, it is presumed that, subject to evidence of contrary intent, the designation means the law of each unit in which the assets are situated.

7 For the purposes of Article 3, paragraph 2, the required period of residence is attained when the deceased for the five years immediately preceding his death had his residence in that State, notwithstanding that during that period he resided in more than one of the units of that State. When the period has been attained, and the deceased had an habitual residence in that State at that time, but no habitual residence in any particular unit of that State, the applicable law is the law of that unit in which the deceased last resided, unless at that time he had a closer connection with another unit of the State, in which case the law of the latter unit applies.

Article 20

For purposes of identifying the law applicable under this Convention, where a State has two or more legal systems applicable to the succession of deceased persons for different categories of persons, any reference to the law of such State shall be construed as referring to the legal system determined by the rules in force in that State. In the absence of such rules, the reference shall be construed as referring to the legal system with which the deceased had the closest connection.

Article 21

A Contracting State in which different systems of law or sets of rules of law apply to succession shall not be bound to apply the rules of the Convention to conflicts solely between the laws of such different systems or sets of rules of law.

Article 22

1 The Convention applies in a Contracting State to the succession of any person whose death occurs after the Convention has entered into force for that State.

2 Where at a time prior to the entry into force of the Convention in that State the deceased has designated the law applicable to his succession, that designation is to be considered valid there if it complies with Article 5.

3 Where at a time prior to the entry into force of the Convention in that State the parties to an agreement as to succession have designated the law applicable to that agreement, that designation is to be considered valid there if it complies with Article 11.

Article 23

1 The Convention does not affect any other international instrument to which Contracting States are or become Parties and which contains provisions on matters governed by this Convention,

unless a contrary declaration is made by the States Parties to such instrument.

2 Paragraph 1 of this Article also applies to uniform laws based on special ties of a regional or other nature between the States concerned.

Article 24

1 Any State may, at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, make any of the following reservations

- a that it will not apply the Convention to agreements as to succession as defined in Article 8, and therefore that it will not recognize a designation made under Article 5 if the designation is not expressed in a statement made in accordance with the requirements for a testamentary disposition;
- b that it will not apply Article 4;
- c that it will not recognize a designation made under Article 5 by a person who, at the time of his death, was not or was no longer either a national of, or habitually resident in, the State whose law he had designated, but at that time was a national of and habitually resident in the reserving State;
- d that it will not recognize a designation made under Article 5, if all of the following conditions are met
 - the law of the State making the reservation would have been the applicable law under Article 3 if there had been no valid designation made under Article 5,
 - the application of the law designated under Article 5 would totally or very substantially deprive the spouse or a child of the deceased of an inheritance or family provision to which the spouse or child would have been entitled under the mandatory rules of the law of the State making this reservation,

- that spouse or child is habitually resident in or a national of that State.

2 No other reservation shall be permitted.

3 Any Contracting State may at any time withdraw a reservation which it has made; the reservation shall cease to have effect on the first day of the month following the expiration of three months after notification of the withdrawal.

CHAPTER V - FINAL CLAUSES

Article 25

1 The Convention shall be open for signature by the States which were Members of the Hague Conference on Private International Law at the time of its Sixteenth Session.

2 It shall be ratified, accepted or approved and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands, depositary of the Convention.

Article 26

1 Any other State may accede to the Convention after it has entered into force in accordance with Article 28, paragraph 1.

2 The instrument of accession shall be deposited with the depositary.

Article 27

1 If a State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in this Convention, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare that this Convention shall extend to all of its territorial units or only to one or more of them and may alter this declaration by submitting another declaration at any time.

2 Any such declaration shall be notified to the depositary and shall state expressly the territorial units to which the Convention applies.

3 If a State makes no declaration under this Article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

Article 28

1 The Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval referred to in Article 25.

2 Thereafter the Convention shall enter into force a for, each State ratifying, accepting or approving its subsequently, or acceding to it, on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

b for a territorial unit to which the Convention has been extended in conformity with Article 27, on the first day of the month following the expiration of three months after the notification referred to in that Article.

Article 29

After the entry into force of an instrument revising this Convention a State may only become Party to the Convention as revised.

Article 30

1 A State Party to this Convention may denounce it, or only Chapter III of the Convention, by a notification in writing addressed to the depositary

2 The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of three months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the

denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period after the notification is received by the depositary.

Article 31

The depositary shall notify the States Members of the Hague Conference on Private International Law and the States which have acceded in accordance with Article 26 of the following

- a** the signatures and ratifications acceptances, approvals and accessions referred to in Articles 25 and 26;
- b** the date on which the Convention enters into force in accordance with Article 28;
- c** the declarations referred to in Article 27;
- d** the reservations and withdrawals of reservations referred to in Article 24;
- e** the denunciations referred to in Article 30.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Convention.

Done at The Hague on the day of 19...., in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the States Members of the Hague Conference on Private International Law at the date of its Sixteenth Session.

Final Act of the Sixteenth Session

The undersigned, Delegates of the Governments of Argentina, Australia, Austria, Belgium, Canada, Chile, China, Cyprus, Czechoslovakia, Denmark, Finland, France, the Federal Republic of Germany, Greece, Hungary, Ireland Israel, Italy, Japan, Luxembourg, Mexico the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Sweden, Switzerland, the United Kingdom of Great Britain

and Northern Ireland, the United States of America and Venezuela, convened at The Hague on the 3rd October 1988, at the invitation of the Government of the Netherlands in the Sixteenth Session of the Hague Conference on Private International Law.

Following the deliberations laid down in the records of the meetings, have decided to submit to their Governments